

Bjerka Bygdefeskarlag

Ved leder Terje Ånonli

Breivikveen 23

8643 Bjerka

NVE

Postboks 5091 Majorstuen

0301 Oslo

Bjerka 12.05 2017

Høringsdokument Bjerka-Plurareguleringen i Rana og Hemnes kommune

Bjerka Bygdefeskarlag (BF) består av private rettighetshavere på elvas nordlige side, samt representanter for allmennheten. Statskog er grunneier på elvas sørlige side. Foreningen representerer samtlige private grunneiere med fiske og eller fallrett i elva, og har representanter i styret som representerer allmennheten. Statskog som er grunneier og rettighetshaver på hele sørlige strekning av vassdraget stiller seg bak denne uttalelsen.

BF støtter i store trekk de uttalelsene som er sendt inn gjennom Rana og Hemnes kommune, samt fylkesmannen i Nordland.

Innledning

Bjerkaelva har et stort potensiale som lakseførende vassdrag og laksen kunne normalt gå 7 km opp i vassdraget helt til Stupforsen som er den lakseførende strekningen. Med små tiltak i Stupforsen kan den lakseførende strekningen utvides med ca. 5 km. Elva er i dag stengt ved Jacobforsen, denne passasjen var fri helt til 1914, og i årene 1976-1983 da laksetrappen ved Jacobforsen var åpen. Elven bærer med seg en historie, og har en historie om et særdeles bra lakseførende vassdrag. I 1914 ble Jacobforsen stengt med dam og anadrom laksefisk kom seg da bare 2 km opp i vassdraget, dette var som beskrevet ovenfor en realitet frem til 1976. Selv etter byggingen av terskel ved Jacobforsen så var Bjerkaelva en særdeles god lakseelv, og det ble fisket store mengder laks langs hele strekningen fra Sørfjorden til Jakobforsen. Når det ble gitt konsesjon på å lage ny overføringstunell fra Store Målvatn til leirskardalen fikk vassdragets nedre del en knekk, men selv etter dette ble det tatt mye laks i elva. Fra før av var vassdragets øvre del regulert gjennom overføringene til Akersvatnet som påførte elvas øvre del stor skade. Bjerka Bygdefeskarlag ble ikke hørt i sine uttalelser ved siste utbygging og det ble gitt garantier for at laksestammen ikke ville påvirkes nevneverdig. BF er av den oppfatning av at storsamfunnet nå må rette opp i de feilene som ble gjort ved siste

utbygging, samt ta inn over seg at etableringen av genbanken i vassdraget har påført større skader enn det de bestemmende myndigheter forutså.

1. Historisk tilbakeblikk

BF tar først en gjennomgang av historien og det som ble sagt ved siste utbyggingen og lå som grunnlag for de vedtak som ble gjort. Våre kommentarer fremkommer i rødt.

I St. prp. Nr 114. Som omhandler reguleringsbestemmelser for ytterligere statsregulering av Bjerka-Plura vedtatt av stortinget i 1967 kommer det frem en rekke uttalelser om elva som i denne behandlingen som omhandler revisjon må tillegges vekt. De begrunnelser som da ble brukt i reguleringen av elva må nå belyses for å se om de stemmer og tas med videre i revisjonen av Bjerkaelva

Nedenfor ligger en del Sitat fra stortingets behandling i I St. prp. Nr 114. Som omhandler reguleringsbestemmelser for ytterligere statsregulering av Bjerka-Plura vedtatt av stortinget i 1967.

- *«For så vidt fisket angår, har det vært i tilbakegang siden gamle Bjerka kraftstasjon ble bygget i Jacobforsen ca. 1 km fra sjøen. Inntaksdammen stopper fiskens oppgang. Det er imidlertid under bygging laksetrapp forbi dammen og som da vil gi laks, sjørøye, sjøaure adgang til ytterligere ca. 4 km god elvestrekning»*
- *Bjerka Grunn og Elvfeskarlag sin kommentar: Laksetrappa som ble bygd i 1976 /1977 ble kun holdt åpen noen få år før den ble stengt, dermed er ikke ytterligere gyttestrekning i vassdraget frigitt. Det er et krav om at ny laksetrapp etableres i tråd med forutsetningen for stortingets behandling i 1967.*
- Fisket, post 4

Sitat:

- *«Av samme grunn som nevnt ovenfor er det ikke mulig å avgi vatn til eventuell fisketrapp i Jacobforsen, men med det gjenværende nedbørsfelt skulle det heller ikke være nødvendig. Ansvar for at fisken ikke kan gå opp nevnte foss ligger hos gamle Bjerka kraftverk, og hovedstyret kan ikke anbefale at det nå betinges delaktighet i disse omkostninger»*
- *Bjerka Grunn og Elvfeskarlag sin kommentar: Nedbørsfeltet med tilleggs etablering av Genbanken er ikke stort nok til å tilføre elva den vannmengden som må til for å opprettholde en levende elv. Elva ikke nok vann til å sikre en levedyktig bestand av anadrom laksefisk, da spesielt laks. Det er et krav om at vassdragets nedre del tilføres nok vann til å sikre*

fisken levedyktige vilkår i tråd med forutsetningen i stortingets behandling i 1967 som er beskrevet ovenfor.

- Departementet skal bemerke:

I St. prp. Nr 114. Som omhandler reguleringsbestemmelser for ytterligere statsregulering av Bjerka-Plura m. v. side 27.

Sitat.

«Overføringen av Bjerka vil etter hovedstyrets oppfatning ikke medføre ytterligere skader på laksefisket, i det fiskens oppgang ble hindret allereie ved byggingen av det gamle Bjerka kraftverk»

- Bjerka Grunn og Elvfeskarlag sin kommentar. Historien viser at dette ikke stemmer, elva var en god lakseelv også etter 1914, men etter at vassdraget ble overført til Leirskardalen tidlig på 70 tallet fikk dette følger for anadrom laksefisk. I tillegg kom etableringen av Genbanken som også var særdeles negativt for vassdraget. Det er et krav om at vassdragets tilføres nok vann til å sikre fisken levedyktige vilkår. Det ble betydelige ytterligere skader på vassdraget i forbindelse med at Genbanken ble etablert, det har ført til at vannmengden over Jacobforsen i perioder er tilnærmet null. Bjerkaelva må tilføres vann i tråd med forutsetningen i stortingets behandling i 1967 som tilsa ingen ytterligere skader på laksefisket. I tillegg må vassdraget tilføres samme vannmengde som genbanken bruker i dag slik at det er overløp over Jacobforsen.

- **Statkraftverkene kommenterte uttalelsene 12. sept. 1967**

Punkt c) Fiske i Bjerka

Sitat:

«Laks og sjørret kan i dag gå opp til Bjerka kraftverk. Statens skogers rett til lakse- og sjørretfiske – på den ene elveside fra sjøen og opp til nevnte kraftverk ble ifølge brev fra Nord-Helgeland Skogforvaltning (av 20.1.67) til Direktoratet for statens skoger bortleid privat for sesongen 1966 for en avgift

på 800 kr. Midlere vannføring i nedre del av Bjerka er etter omsøkte regulering ca. 6.5 m³/s. Dette er om lag 60% av nåværende vannføring etter at øvre del av Bjerka er overført til Akersvatn. Vannføringen er så vidt stor at fisken fortsatt vil kunne gå opp til kraftverket. Ifølge Bjerka Bygdefiskarlag (brev til Hemnes formannskap av 4.3 67) har kraftverket stengt passasjen for fiskens videre oppgang i elven. Dersom verket nå må nedlegges, vil kanskje mulighetene for fisket oppover i elven bli større»

- Bjerka Grunn og Elvfeskarlag sin kommentar. Historien viser at dette ikke stemmer, og at forutsetningene for reguleringen ikke ble som beskrevet ovenfor stortinget. Kraftverket ble nedlagt, dette førte ikke til at elva ble åpnet. Det er Statkraft som nå har ansvaret for at elva er sperret ved Jacobforsen og at vannføringen over terskelen er minimal. Bjerkaelva må tilføres vann slik tråd med forutsetningen i stortingets behandling i 1967 som tilsa ingen ytterligere skader på laksefisket. Vassdraget må tilføres vann for å sikre og reetablere en bestand av laks. Beskrivelsen sier her at vassdraget har 6,5 m³/s vannføring etter siste utbygging, dette stemmer ikke etter at genbanken kom i drift. Nå tar den overskuddsvannet som skulle sikre levedyktige kår i elva, vassdraget må tilføres minst den mengde vann som genbanken bruker slik at det blir minstevannføring over Jacobforsen.

2 Nåsituasjon i Bjerkaelva

Bjerkavassdraget er i en kritisk fase og har vært det over tid. BF har store forhåpninger i forbindelse med kommende revisjon som skal sikre elva for fremtidige generasjoner. Store deler av elveløpet står nå i fare for å gro igjen og fiskebestanden er til dels i en kritisk fase. Elva var rik av laks og sjørret frem til siste regulering, og fikk en ytterligere knekk når det ble etablert genbank i vassdraget. Genbanken er etablert uten at rettighetshavere på noen måte er hørt, eller tatt med i beslutningen. Etableringen og senere utvidelse av Genbanken som i dag drives og eies av Statkraft må være tungtveiende grunner for å tilføre vassdraget mer vann slik at man sikrer vann over Jakobforsen. Argumentet ved siste utbygging var da at utbygger da ikke eide eller hadde rettigheter i forbindelse med dammen i Jacobforsen, det har de nå og må dermed vektlegges.

Kommentarer og krav til diverse som fremkommer i høringsdokumentet fra Hemnes kommune.

Krav om minstevannføring

Krav om minstevannføring fra Kjennsvatn via Store Målvatn og ved inntaksdammen til genbanken på Bjerka (5.2.21

- Minstevannføring i vassdragets øvre del vil nedenfor dammen ved Store Målvatnet være med å bedre forholdene i Bjerkevassdraget nedstrøms Store Målvatnet.
- BF vil bemerke at Bleikingbekken som ligger øst om Bleikingan og i dag renner rett i overføringstunnelen til Akersvatnet vil sikre mer vanngjennomstrømning gjennom Bleikingan og i elva mellom Bleikingan og Store Målvatnet. I 1967 var det brukt som argument at ved å overføre denne bekken kunne man tjene stort på å ta den direkte inn i overføringstunnelen, da man da fikk utnyttet kraften i byggetiden. Høydeforskjellen mellom Akersvatnet og Store Målvatnet er så liten at krafttap ved å la Bleikingbekken igjen renne fritt i øvre Bleikingan er minimale, samt at kostnadene er lik null.

Fiskepassasje/-trapp

Krav om fiskefremmende tiltak i Bjerkaelva (5.2.22)

BF krever at Bjerkaelva sikres vann slik at anadrom laksefisk kan overleve og komme seg opp til sine naturlige gyteområder, dette er helt opp til Stupforsen 7 km opp i vassdraget. En ting er den siste reguleringen men også etablering av Genbanken har bidratt til katastrofale følger for Bjerkaelva. Dette kan man ikke se bort fra.

I fylkesmannens tillatelse til etablering av genbanken i 1996, Sak nr. 94/1704- / TV. Arkivnr. 881.3 Datert 14. august 1996 står det følgende:

«Den økte produksjon vil medføre økt vannforbruk. Det framgår i søknaden at det omsøkte vanninntaket vil få en kapasitet på 15m³/min, og at minstevannføringen i Bjerkaelva er på 180 m³/min. Minstevannføringen blir oppgitt å være beregnet ut fra de tørreste sommermånedene når vannforbruket er størst, og med utgangspunkt i de nedre uregulerte delene av Bjerkevassdraget. I forhold til minstevannføringen blir det økte vannforbruket lite. Vi kan ikke se at dette økte vannuttaket vil berøre almenne interesser i vesentlig grad, og vi vil av den grunn ikke kreve behandling etter vassdragsloven»

BF mener grunneiere, rettighetshavere og brukere her må være ført bak lyset. Elva har ikke de mengder vann som ligger i begrunnelsen for vedtaket i 1996 som er gjort av Fylkesmannen. Da skulle det fortsatt vært 165 m³/min vann over Jacobforsen. Det er i ettertid bygd ny terskel av Statkraft ovenfor Jacobforsen (Svartbergterskelen) for å sikre tappemuligheter ned til dammen ovenfor Jacobforsen, og videre til genbanken, dette viser i stor grad at vanntilstrømmingen til og over Jacobforsen ikke er stor nok til at fisken overlever. Hadde vannføringen vært stor nok i vassdraget så ville det ikke vært behov for Svartbergterskelen. BF krever minstevannføring over Jacobforsen, og reetablering av laksetrappen i Jacobforsen. Det er et krav om at tiltakshaver kommer i dialog med rettighetshavere for forhandlinger med tanke på de konsekvensene dette har hatt for rettighetshavere og brukere over tid.

BF er uenige i at laksestammen i Bjerkavassdraget er tapt, det er fortsatt innslag av laks i vassdraget med det karakteristiske «Bjerka Laks utseende», lang og slank. Det er ikke tatt gentester som viser at laksestammen er tapt. BF er enige i Fylkesmannens uttalelser om at Bjerkaelva har et stort potensiale i fremtiden, men dette krevet vann. Staten har brukt store summer på å gyro behandling av vassdraget som nå er friskmeldt. Skal elva ha en fremtid må imidlertid vann tilføres så raskt som mulig. Det er også et krav om at laksetrappa i Sagforsen blir renoveret, den er nå så ødelagt at laks og annen fisk ikke kan benytte seg av den. BF vil følge prosessen tett og bistår gjerne på befaringer og informasjon om vassdraget. BF er klar på at historien viser at de forutsetningene som i sin tid lå til grunn for utbyggingen, samt etableringen av genbanken på Bjerka har påført vassdraget, rettighetshavere og brukere langt større tap enn det som var forutsetningen ved siste utbygging. Dette er forverret ved etableringen av genbanken. Her har de bestemmende myndigheter er stort ansvar i å rette opp i tråd med tidligere forutsetninger.

Med vennlig Hilsen leder i Bjerka Bygdefeskarlag

Terje Anonli

Breivikveien 23

8643 Bjerka

99031396

E-post: terje.anonli@felleskjopet.no